

Мила Матић*

Универзитет у Новом Саду
Филозофски факултет
Одсек за славистику
mila.matic@ff.uns.ac.rs

УДК 37.091.3::821.161.1.09(497.11)
<https://doi.org/10.18485/slavistika.2025.29.2.19>

Прегледни рад
примљен 4. 11. 2025.
прихваћен за штампу 15. 12. 2025.

ПОДУЧАВАЊЕ РУСКЕ КЊИЖЕВНОСТИ У РУСКИМ ОДЕЉЕЊИМА ФИЛОЛОШКИХ ГИМНАЗИЈА**

Циљ нашег рада је да представимо реализацију наставе руске књижевности у руским одељењима специјализованих филолошких гимназија – Карловачкој и Филолошкој гимназији. Руска књижевност заступљена је као део предмета Руски језик. На основу историјско-дескриптивне методе, анализе архивске грађе и правилника о раду филолошких гимназија, истаћи ћемо карактеристике наставног процеса руске књижевности. Претпоставили смо да је наставним јединицима посвећено недовољно пажње због неадекватних упутстава за рад и објективних изазова у пракси. На овакав закључак навели су нас одређени аспекти – фонд часова, одабир наставног материјала и недоследност у наставној пракси. Очекивали смо да би се то могло негативно одразити на њен положај у руским одељењима. Нашу бојазан потврдили су резултати добијени полуструктурисаним интервјуом са професоркама филолошких гимназија поводом планирања и остваривања замишљеног плана и програма, а нарочито онај који се односи на то да надлежно Министарство подстиче факултативно учење руске књижевности.

Кључне речи: руска књижевност, Карловачка гимназија, Филолошка гимназија, руски као први страни језик, талентовани ученици.

The aim of our paper is to present the implementation of Russian literature teaching in the Russian classes of specialised philological secondary schools – the Karlovci Grammar School and the Philological Gymnasium in Belgrade. Russian literature is studied as part of the Russian Language course. Based on the historical-descriptive method, an analysis of archival materials and regulations on the work of philological secondary schools, we will highlight the characteristics of the Russian literature teaching process. We assumed that insufficient attention was paid to the teaching units related to literature due to inadequate work instructions and objective challenges in practice. We expected that this could negatively affect the position of this subject in Russian classes. Our concerns were confirmed by the results of a semi-structured interview with the teaching staff regarding the planning and implementation of the syllabus, particularly by the fact that the competent Ministry encourages optional rather than compulsory Russian literature classes.

* <https://orcid.org/0000-0001-7824-3190>

** Прилог је настао током рада на дисертацији *Настава руског језика и књижевности у филолошким гимназијама од 1990. до 2020. године: почеци, актуелно стање и перспектива*, која је одбрањена 4. 9. 2025. године на Универзитету у Београду пред комисијом у саставу проф. др Лука Меденица, проф. др Дејан Марковић и доц. др Срђан Петровић.

Keywords: Russian literature, Karlovci Grammar School, Philological Gymnasium, Russian as the first foreign language, talented students.

У просветном систему Републике Србије Карловачка и Филолошка гимназија (некада Друга београдска гимназија) постоје од XVIII и XIX века. У сваком добу служиле су као светли пример институција, захваљујући успостављеним критеријумима и квалитетима, а превентивно одшколованим звучним именима из српске културе.¹ Када је средином 70-их година XX века уведено средње усмерено образовање на основу Резолуције Десетог конгреса Савеза комуниста Југославије, ове гимназије припремале су ученике да постану преводиоци или сарадници који воде преписке са иностранством. С тим у вези, у оквиру општестручног или ужестручног предмета било је предвиђено учење два страна језика са два или четири часа недељно. Укидањем усмереног образовања 1990. године средњошколски систем разликује следеће образовне установе: „[...] рехабилитује се гимназија као средња општеобразовна школа, која не образује за занимање, већ само за даље студирање на факултетима (са три типа: општи тип, друштвено-језички и природно-математички), стабилизују се средње стручне школе и издвајају из јединствених образовних центара (са образовним програмима од једне до четири године) у чијем су систему и средње уметничке школе (музичке, балетске и школе за индустријско обликовање)” (Трнавас, Ђорђевић, 2017: 117). Новим реформама образовања, које су наступиле 1991. године, а на основу дугогодишње традиције учења страних језика, Карловачка и Филолошка гимназија трансформисане су у филолошке установе.² То је значило да се у њима оснивају одељења живих и класичних језика чиме су постале специјализоване филолошке гимназије. Такво опредељење задржаће до 2020. године. Тада је у Карловачкој гимназији формирано одељење усмерено на израженије учење историје и географије, а у Филолошкој гимназији одељење за сценске и аудио-визуелне уметности. Тиме српско образовање више не зна за филолошке гимназије. Насупрот томе, од 2023. године у највећим градовима Србије (Јагодини, Ваљево, Шапцу, Краљеву, Крушевцу, Нишу, Суботици, Крагујевцу и Смедереву) уводе се тзв. одељења са посебним способностима за филолошке науке.³

1 О чему пишу, на пример, Флашар 1998, Ђурђев и др. 2010, Јелачић-Србуљ 2017, Димић 2021 и др.

2 Детаљније о организацији рада у њима писали смо у радовима Матић 2021 и Матић 2023.

3 Према: <https://prosveta.gov.rs/prosveta/srednje-obrazovanje/gimnazije/specijalizovne-gimnazije-i-odeljenja/specijali-zovana-odeljenja-za-ucenike-sa-posebnim-sposobnostima-za-filosofsku-nauku/> (датум приступа: 8.2.2024.).

Књижевност у наставном плану и програму специјализованих филолошких гимназија

Филолошке гимназије од осталих школа издвајају раздвојени часови матерњег језика и књижевности. То је позитивно утицало на лекције о руској књижевности. У пракси се дешавало да се једна наставна јединица у исто време обрађивала на часовима вођеним на матерњем и страном језику. Анализи неког књижевног дела претходио је увид у друштвени контекст и пишчево стваралаштво. Научено градиво проверавало се у оквиру матурског испита који је за тридесет пет година (1990–2025) промењен. Тако је деведесетих година ХХ века он изгледао овако: „Писмени део: превођење са српског на руски и обрнуто. На усменом су испитиване области из језика (граматике), књижевности и историје руске културе. Усмени испит ће се вршити на текстовима који су одштампани као скрипта и који су служили за матурски испит пре усмереног образовања у гимназијама. Ученица ће прочитати текст, кратко саопштити шта је прочитала и кратко ће се водити разговор на тему из текста. Затим ће се вршити граматичка анализа на тексту у оквиру одабране реченице. Књижевност се полаже усмено. Кратко о писцу, о књижевном делу, о историјским условима и активном правцу. Ученици излажу кратко, без задирања у ситнице” (*Актив за руски језик Филолошке гимназије*, 30.12.1991. године). Промене су уследиле знатно касније, те су тако уместо превођења ученици писали тест, који је имао неколико делова – разумевање одслушаног текста, разумевање писаног текста, граматички део, писмено изражавање (*Актив за руски језик Филолошке гимназије*, 11.5.2004. године). Данас се књижевност испитује на начин на који је то представљено у почетку делатности ових школа.

За сада је објављено осам наставних планова и програма који се тичу филолошких гимназија, али су нама значајна два. Први, *Правилник о наставном плану и програму за обдарене ученике у филолошкој гимназији*, објављен 25.12.1997. године, због тога што приказује садржај школске лектире на руском језику и други, *Правилник о наставном плану и програму за обдарене ученике у Филолошкој гимназији*, објављен 10.1.2017. године, у којем је садржај и план рада руске књижевности у целини највише коригован. У првом правилнику на почетку се дефинишу циљеви наставе страног језика у филолошким гимназијама: „[...] продубљивање језичких знања и вештина у свим језичким активностима; савладавање основних знања из цивилизације, културе и књижевности земаља чији се језик учи; оспособљавање за наставак образовања; неговање духа толеранције и отворености према другим цивилизацијским моделима” (*Правилник о наставном плану и програму за обдарене ученике у филолошкој гимназији*: 30–31). Чини нам се да су овакве опште формулације један од разлога зашто је настава књижевности била најпогод-

нија за корекције. Насупрот циљевима, задаци су конкретнији, генерални и индивидуални: „Развијање језичких способности ради бољег разумевања усмених и писмених исказа, усменог и писменог изражавања, превођења са циљног на српски (матерњи) језик и са српског (матерњег) на циљни језик. Стицање експлицитних знања о језичком систему циљног језика и развијање способности уочавања језичких законитости. Стицање хуманистичког образовања и упознавање са најзначајнијим правцима и књижевним остварењима датог говорног подручја. Стицање навике самосталног читања на циљном језику. Развијање интелектуалних способности, општег образовног и културног нивоа и подстицање критичког мишљења. Овладавање методама за самостални рад, проширивање и усавршавање стеченог знања” (*Правилник о наставном плану и програму за обдарене ученике у филолошкој гимназији*: 31). Фокусирајући се на изложене циљеве и задатке, закључујемо да је ауторски тим разумео важност присутности књижевности на страном језику у филолошким гимназијама и свега што ученици индиректно добијају њеном обрадом. Ипак, садржај је замишљен идеалистично, што није тешко уочити, уколико се само прочитају захтеви који су постављени пред ученике и професоре. Наиме, у I разреду лектира је прилагођена почетном читању на руском језику, те су због тога највише заступљене краће врсте из усмене књижевности или одломци дела. У лектиру спадају руске народне приче, бајке, песме, пословице, загонетке, честе песме из руског фолклора (рус. *частушки*), а тачније: *Кашица из топора*, *Глупой жених*, *Жена-спорицица*, *Василиса Прекрасная*, *Гуси-лебеди*, *Ах, кабы на цветы да не морозы*, *Илья Муромец* и *Соловей разбойник* (*отрывок*). Заступљене су басне И. А. Кривола: *Волк и ягнёнок*, *Слон на власти*, *Волк на псарне*, *Лебедь*, *щука* и *рак*. Поред тога, обрађује се поезија писаца В. А. Жуковског (*Листок*, *Узник*, *9 марта 1823*, *Море*, *Минувших дней очарование*), А. С. Пушкина (*Ты и Вы*, *Я Вас любил*, *Поэт*, *Пророк*, *Зимний вечер*), М. Ј. Лермонтова (*Парус*, *Родина*, *И скучно и грустно...*). Од прозних врста обрађују се дела: И. С. Тургенева (*Муму*), Л. Н. Толстоја (*Детство*, гл. 15), А. П. Чехова (*Шуточка*), И. Иљфа и Ј. Петрова (*Двенадцать стульев*), М. А. Шолохова (*Жеребёнок*) и М. А. Булгакова (*Псалом*).

У II разреду представљен је књижевни опус од средњег до XVIII века. У оквиру средњег века требало је говорити о развоју источнословенског друштва и културе, прадомовини Словена, настанку првих источнословенских држава и животу у њима, материјалној и духовној култури. Предвиђено је информисање ученика о татарском ропству, борби за уједињење Русије, смутном времену. У лектиру спадају: *Слово о полку Игореве* (одломци): *Золотое слово Святослава*, *Плач Ярославны*, *Бегство Игоря из плена и возвращение на Русь*; *Повести временных лет*: *Смерть Олега*, *Предание об осно-*

ваних *Киева*. Дело *Житије протопопа Авакума* које је он сам написао било је једина лектира за XVII век. Поред наведеног, ученицима је требало говорити о Русији после смутног времена, реформама патријарха Никона и цара Алексеја Михајловича Романова. Када је реч о XVIII веку, планирано је информисати ученике о европеизацији Русије, реформама Петра Великог, његовим наследницима, просветитељству, Катарини Великој, класицизму, сентиментализму. Лектиру су чинила књижевна дела М. В. Ломоносова (*Вечернее размышление о Божьем величестве – отрывок*), А. Н. Радишчева (*Путешествие из Петербурга в Москву – отрывок Лыбани*), Д. И. Фонвизина (*Недоросль – одломак*), Н. М. Карамзина (*Бедная Лиза*), А. С. Пушкина (*Медный всадник, Капитанская дочка, Станционный смотритель, Евгений Онегин – отрывок, Памятник, Зимняя дорога*), М. Ј. Љермонтова (*Герой нашего времени, Тучи, Выхожу один я на дорогу, Прощай, немытая Россия, Парус, Бородино, Утёс*) и С. Т. Аксакова (*Алёнкин цветочек*).

У III разреду се обрађује историја XIX века и књижевни правац реализам. Од историјских догађаја ученици треба да усвоје теме, као што су: најопштији преглед прилога у Русији на почетку XIX века, Наполеонова најезда на Русију и Отаџбински рат, декабристи, Николајевска реакција на тајна друштва. У фокусу је романтизам у руској књижевности као књижевни покрет и духовна атмосфера, уз одлике руског романтизма у односу на истоимени европски правац и најзначајније романтичаре. Било је потребно говорити и о преовладавању критичког духа, револуционарним демократама и народњацима, ослобођењу кметова 1861. године. У лектиру спадају дела: Н. В. Гогоља (*Тарас Бульба – одломак Смерть Андрея, Ревизор – одломак*), И. С. Тургенјева (*Записки охотника – одломак, Как хороши, как свежи были розы, Отцы и дети*), Ф. М. Достојевског (*Преступление и наказание – одломак, Братья Карамазовы – одломак*), Л. Н. Толстоја (*Война и мир – одломци, Анна Каренина*), А. П. Чехова (*Рассказы*), В. Г. Корољенка (*Слепой музыкант*). У поезији ученици треба да се упознају са песмама Ф. И. Тјучева, А. А. Фета и Н. А. Некрасова.

У IV разреду ученици треба да знају главне догађаје из XX века (Октобарска револуција, период између два рата, ратни период, процес дестабилизације) и главне представнике појединих књижевних праваца – симболизма, акмеизма, футуризма, имажинизма, пролетерске књижевности, нова струјања, процват научне фантастике. У лектиру спадају следећа дела: М. Горки (*На дне*), И. А. Буњин (*Рассказы по выбору*), А. А. Блок (*Девушка пела в церковном хоре; Ночь, улица, фонарь, аптека; Незнакомка*), В. В. Мајаковски (*Облака в штанах*), М. А. Булгаков (*Мастер и Маргарита*), С. А. Јесењин (*Письмо матери, Собаке Качалова, Шаганэ, Не жалею, не зову, не плачу*), И. Ј. Бабель (*Конармия – одломак*), М. А. Шолохов (*Судьба человека*),

М. И. Цветајева (*Стенька Разин, Стихи по выбору*), Б. Л. Пастернак (*Стихи по выбору*), О. Ј. Мандельштам (*Петербург*), А. А. Ахматова (*Сжала руки..., Сероглазый король, Клятва, Реквием*) и Ј. Јевтушенко (*Стихи по выбору*).

Подржавајући читање школске лектире на страном језику од почетка, тј. у контексту дате периодизације, учили смо да ауторски тим није размотрио (нити предложио) на који начин изложити садржај у два образовним срединама (Београду и Сремским Карловцима). То видимо као један од кључних недостатака у планирању садржаја овог правилника, којима бисмо придружили и наредне. Као прво, примећујемо да није дефинисано на ком нивоу образовања се одлучивало о одабиру предложене лектире. Како се испоставило нашим истраживањем, Актив професора руског језика је преузео на себе ту улогу, и то, најчешће, произвољним поступцима појединаца. Као друго, за педесетак часова, колико је било предвиђено за ове области, није било могуће реализовати дати хронолошки период за који, као треће, није постојао ниједан адекватан приручник (уџбеник). Такође, посматрајући садржај из перспективе спремности ученика, нисмо уверени да их је у почетним разредима одликовала довољна зрелост да их разумеју (нарочито лектуру за II разред). Међутим, ове и сличне примедбе на садржај нису биле предмет детаљне анализе, нити је понуђено адекватно решење које би обезбедило равнотежу између наставе језика и књижевности у руским одељењима, што указује на одређене институционалне и програмске пропусте. Двадесет година касније у другом правилнику конкретној настави књижевности посвећена су само два циља – 10. циљ („развијање способности читања и интерпретације књижевних текстова и дела књижевности за младе, нарочито савремене књижевности”) и 11. циљ („упознавање са најзначајнијим књижевно-историјским правцима и репрезентативним књижевним делима”) (*Правилник о наставном плану и програму за обдарене ученике у Филолошкој гимназији*: 56–57). Овако формулисани циљеви бацају сенку на вишевековну руску историју и књижевност, а, осим тога, нису у складу са главним циљем те 2017. године дефинисаним као „формирање свестране личности”. Које су колосалне промене још наступиле?: 1) редукује се фонд часова из књижевности (свега 35 до 40)⁴; 2) потискују се златни векови руске књижевности свођењем текстова на савремену књижевност XX и XXI века; 3) предност се пружа жанровски разноликим текстовима; 4) истиче се повезивање књижевности са другим уметностима; 5) подстиче се читање на страном језику ради усавршавања страног језика.

4 Из непознатих разлога, примећујемо. На срећу, грешка се може исправити, будући да је Правилником из 2019. године повећан фонд часова за први и други страни језик. Подсетимо, фонд часова за први страни језик 1997. и 2017. године био је 185 – 175 – 180 – 160, а од 2019. године износи 185 – 185 – 185 – 160.

Забринути смо да ове новине могу довести до потпуног искључивања руске књижевности у настави. Помак у подучавању, који је учињен овим документом, видимо у прецизирању одређивања критеријума за обраду лектуре (то је задатак стручних већа на почетку сваке школске године), наглашавању подстицања и развијања естетичког искуства и критичко-аргументованог приступа коришћењем различитих метода интерпретација. Важна промена, ко-рак уназад, огледа се у сагледавању књижевности као средства за усавршавање комуникативних компетенција увежбавањем читања на страном језику.

Реализација књижевности из наставничког угла (одабир материјала, сажимање лектуре)

Овај део рада посвећен је интерпретацији резултата добијених квалитативном методом – полуструктурираним интервјуом са професоркама руског језика и књижевности, које су предавале у филолошким гимназијама од 1990. до 2020. године. То нам је уједно био једини критеријум за одабир испитаника у истраживању, будући да су само те колегинице најрепрезентативнији саговорници на (било коју) тему о развоју ових одељења. У истраживању је анонимно учествовало девет професорки, али овде износимо одговоре њих шест, пошто су се остали подударали. У тренутку нашег разговора (2022. године) број година наставничког искуства колегиница у филолошким гимназијама приказан је ниже у тексту, после њихових одговора. Они су добијени на основу нашег опширнијег упитника у коме нас, поред осталог, интересује који су били изазови у предавању руске књижевности на руском језику.

Подсећања ради, целокупна реализација наставе у руским одељењима обележена је изразито неповољном геополитичком ситуацијом – ратно стање, санкције, бомбардовање, протести и штрајкови просветних радника, пандемија. У таквим условима положај руског језика у средњим школама није био задовољавајућ. Упркос мрачном амбијенту, све колегинице су истакле да су углавном успевале да остваре предвиђени план и програм.

Корекције су се тичале самосталног одабира садржаја који ће бити презентован, будући да је „план који је дало Министарство непримењив у пракси”, тј. да „није реално изводљив”. Друге измене учињене су заједнички у оквиру Актива за руски језик о чему смо сазнали од једне професорке: „Пре неколико година мало смо смањили тај велики програм, избацили нека дела из књижевности, али је још увек проблем да се он испрати. Поготово последњих година када се прелазило на наставу на даљину.” На промене у плану и програму утицале су и неке генерације (тада су професорке у одређеном тренутку самостално процењивале шта треба обрађивати). Испоставило се да је настава књижевности најтеже реализована током школ-

ске 2019/2020. године, када је уведена настава на даљину услед проглашене пандемије коронавируса. Ученици су једне недеље били у школи, а друге код куће. Имали су часове у трајању од 30 минута. Сазнали смо да је у том периоду више од 30% градива било необрађено. Занимљиво је да је сажимање градива у тој мери за тридесет година реализовано само два пута – због бомбардовања и пандемије. Како су колегинице приступале раду, ако имамо у виду да до данас не постоји сабран материјал намењен часовима из руске књижевности у средњим специјализованим школама?

* То је индивидуални процес, зависи од професора до професора. Проценимо које дело би могло да буде занимљиво и шта би могло да се анализира. Сви ми радимо књижевност на академском нивоу. Ја немам уџбеник. Не знам колико остали професори раде књижевност. (9)

* Наставни материјал сам самостално проналазила уз помоћ интернета и адаптације разних материјала. То је био екстремно исцрпљујући период, а трајао је сигурно неких седам година. Невероватна количина времена је одлазила на прибављање одговарајућег материјала. (21)

* Сами смо се сналазили. Ја сам доносила папире, то школа није обезбедила. Говорили су да немају пара. (30)

* Донедавно је било тачно прописано шта радимо, а према плану и програму из 2017. године сада имамо право да одаберемо одломке из савремене књижевности. Најчешће гледам да паралелно са часовима књижевности на српском радимо исто дело на руском. Издавачка кућа 'Руски језик' има добре биографије писаца, одатле узимам едукативне ствари. Представим им биографију, па после погледамо филм. Без обзира што су ово ученици филолошке гимназије, они воле да настава буде савремена, воле смену активности, не само да читамо нешто код куће. (7)

* Имала сам добре уџбенике са студија по којима сам учила, а који су садржали историјске коментаре, па смо онда то обрађивали. Не морам да користим библиотеке или школску библиотеку да бих могла да се спремим за час. Кад није било Интернета све сам решавала dobrим књигама из Русије са одличним предговорима. Размењивали смо сазнања са наставе о Пушкину, са семинара. Старије колеге су препоручивале да се нешто не ради јер су то ђаци теже усвајали. (26)

* Користила сам електронске књиге јер је класика доступна. Прозна дела пошаљем електронски, мада ученици траже, наравно, књиге. Деца још увек воле да читају штампане књиге, али добију све, па макар у електронском облику. (12)

Испоставља се да постоји сувишна недоследност у одабиру материјала. У будућности би филолошка одељења требало да имају средства за рад намењена само њима, премда се коришћење додатног материјала увек подразумева. Чини нам се да би у перспективи колегинице требало да се придржавају заједничких извора. Пошто је реч о одељењима истог типа, мишљења смо да би ученицима Карловачке и Филолошке гимназије на крају сваког разреда требало представљати исте теме. Уколико би стручна већа филолошких гимназија усагласила лектуру на нивоу гимназија, уверени смо да би се садржај представљен правилником из 1997. године у великој мери могао реализовати. То је неопходно учинити, ако као друштво тежимо да задржимо статус гимназија са филолошким усмерењем. У супротном, оне се постепено интегришу у установе са продубљеним изучавањем страног језика.

Уместо закључка

О положају руске књижевности у овим гимназијама могао би да сведочи и број прилога посвећеним овој теми – ниједан. Према нашим сазнањима, ауторе је најчешће интересовала улога школске лектуре на средњошколском узрасту и место књижевног текста у настави страних језика. У првом случају запазили смо три прилога В. Раичевића (Раићевић 1977, Раичевић 1980, Раичевич 1990). У другом смо уочили један рад П. Митропана (Mitropan 1959), два из осамдесетих година XX века (Радовић 1987, Костић 1988) и исто толико нешто касније (Минић 1993, Стојнић 2001). Само у једном раду, објављеном у другој деценији постојања руског одељења, ауторка се бави проучавањем конкретног писца у настави (Жутић 2011).

Анализом два правилника закључили смо да је у новије време занемарена улога обраде јединица из књижевности. Без намере да омаловажавамо значај било које области, сматрамо да је сужавање лектуре на савремена дела или она која одговарају интересовањима ученика непромишљена одлука. Један од закључака наше дисертације (Матић 2025) јесте био да је план и програм за ове гимназије преопширан, због чега мислимо да је то најпре утицало на рашчлањивање књижевности. Будући да се залажемо за очување подучавања руске књижевности у филолошким гимназијама, важно је да се очува (минимално модификује) школска лектира из 1997. године. То се може учинити, за почетак, препоруком да колегинице на руском језику обрађују дела које ученици читају за часове књижевности на матерњем језику. Тиме би се подстакло читање на оба језика, у општој клими кризе читања међу средњошколцима (Меденица, Тојага 2023: 178). Активе за руски језик видимо као прве иницијаторе решавања изазова у настави у овим школама. Уверени смо да би тек обједињавањем њиховог искуства из праксе и заједничке сарадње могао да настане адекватан концепт подучавања руске

књижевности. Једино паралелним учењем језика и књижевности ове установе би оправдале свој циљ оснивања – *свестраније образовање младих*.

Цитирана литература

- Димић, Жарко. Карловачка гимназија. Београд: Data status, 2021.
[Dimić, Žarko. Karlovačka gimnazija. Beograd: Data status, 2021]
- Ђурђевић, Дејан, Љиљана Малетин-Војводић, Зоран Мићуновић. Карловачка гимназија: традиција и савременост. Сремски Карловци: Карловачка гимназија; Нови Сад: Прометеј, 2010.
[Đurđević, Dejan, Ljiljana Maletin-Vojvodić, Zoran Mićunović. Karlovačka gimnazija: tradicija i savremenost. Sremski Karlovci: Karlovačka gimnazija; Novi Sad: Prometej, 2010]
- Жутић, Драгослава. „Антон Павлович Чехов у наставном проучавању”. Славистика XV, 2011: 267–276.
[Žutić, Dragoslava. „Anton Pavlović Čehov u nastavnom proučavanju”. Slavistika XV, 2011: 267–276]
- Јелачић-Србуљ, Виолета. Филолошка гимназија – запис Друге београдске у Филолошкој гимназији 1870–2015. Београд: Филолошка гимназија, 2017.
[Jelačić-Srbulj, Violeta. Filološka gimnazija – zapis Druge beogradske u Filološkoj gimnaziji 1870–2015. Beograd: Filološka gimnazija, 2017]
- Костић, Слободан. „Књижевни текст у настави страних језика”. Живи језици XXX, 1–4, 1988: 57–63.
[Kostić, Slobodan. „Književni tekst u nastavi stranih jezika”. Živi jezici, XXX 1–4, 1988: 57–63]
- Матич, Мила. «Русский язык и литература в филологических гимназиях – обзор тридцатилетнего состояния». [В:] Н. Јанкуловски (ред.) Руски јазик, литература и култура: минато, сегашност, иднина: зборник на трудови од III меѓународна конференција. Скопје: Универзитет Св. Кирил и Методиј 2021: 183–191.
[Matič, Mila. «Russkiĭ iazyk i literatura v filologičeskikh gimnaziiakh – obzor tridtsatiletneĝo sostoiāniiā». [V:] N. Jankulovski (red.) Ruski jazik, literatura i kultura: minato, segashnost, idnina : zbornik na trudovi od III meĝunarodna konferentiĝija. Skopje: Univerzitet Sv. Kiril i Metodij 2021: 183–191]
- Матић, Мила. „Поводом тридесет пет година руског одељења Филолошке гимназије у Београду”. [У:] Б. Марић, Ј. Гинић, Л. Меденица (ур.) Руски језик у Србији и Републици Српској данас: зборник радова поводом 75 година Славистичког друштва Србије, Београд: Славистичко друштво Србије, 2023: 147–165.
[Matić, Mila. „Povodom trideset pet godina ruskog odeljenja Filološke gimnazije u Beogradu”. [U:] B. Marić, J. Ginić, L. Medenica (ur.) Ruski jezik u Srbiji i Republici Srpskoj danas: zbornik radova povodom 75 godina Slavističkog društva Srbije, Beograd: Slavističko društvo Srbije, 2023: 147–165]

- Матић, Мила. Настава руског језика и књижевности у филолошким гимназијама од 1990. до 2020. године: почети, актуелно стање и перспектива: докторска дисертација. Филолошки факултет, Универзитет у Београду, 2025.
- [Matić, Mila. *Nastava ruskog jezika i književnosti u filološkim gimnazijama od 1990. do 2020. godine: počeci, aktuelno stanje i perspektiva: doktorska disertacija*. Filološki fakultet, Univerzitet u Beogradu, 2025]
- Меденица, Лука, Драгана Тојага. „Читалачке навике на руском језику као страном: студија случаја ученика средњих школа”. [У:] Б. Марић, Ј. Гинић, Ј. Меденица (ур.) *Руски језик у Србији и Републици Српској данас: зборник радова поводом 75 година Славистичког друштва Србије*. Београд: Славистичко друштво Србије, 2023: 177–192.
- [Medenica, Luka, Dragana Tojaga. „Čitalačke navike na ruskom jeziku kao stranom: studija slučaja učenika srednjih škola”. U: B. Marić, J. Ginić, L. Medenica (ur.) *Ruski jezik u Srbiji i Republici Srpskoj danas: zbornik radova povodom 75 godina Slavističkog društva Srbije*. Beograd: Slavističko društvo Srbije, 2023: 177–192]
- Минић, Вук. „Књижевност у настави руског језика”. *Васпитање и образовање 2–3*, 1993: 96–101.
- [Minić, Vuk. „Književnost u nastavi ruskog jezika”. *Vaspitanje i obrazovanje 2–3*, 1993: 96–101]
- Радовић, Љубица. „Лектира у настави страног језика – значај и могућност реализације”. *Васпитање и образовање XIII (3)*, 1987: 55–61.
- [Radović, Ljubica. „Lektira u nastavi stranog jezika – značaj i mogućnost realizacije”. *Vaspitanje i obrazovanje XIII (3)*, 1987: 55–61]
- Раичевић, Вучина. „Обрада лектуре у настави страног језика”. *Самоуправна школа, II (1 (3))*, 1980: 79–83.
- [Raičević, Vučina. „Obrada lektire u nastavi stranog jezika”. *Samoupravna škola, II (1 (3))*, 1980: 79–83]
- Раичевич, Вучина. «О роли и функциях домашнего чтения в обучении русскому языку в средней школе». *МАПРЯЛ : Доклады и сообщения: (Круглый стол)*, 1990: 123–124.
- [Raichevich, Vuchina. «O roli i funktsiiākh domashnego chteniia v obuchenii ruskomu iazyku v srednei shkole». *MAPPIAL : Doklady i soobshcheniia: (Kruglyi stol)*, 1990: 123–124]
- Стојнић, Мила. „Настава књижевности у доба Интернета”. *Славистика V*, 2001: 146–151.
- [Stojnić, Mila. „Nastava književnosti u doba Interneta”. *Slavistika V*, 2001: 146–151]
- Флашар, Мирон. „О класичним студијама у Карловачкој гимназији”. *Зборник Матиче српске за класичне студије 1*, 1998: 5–33.
- [Flašar, Miron. „O klasičnim studijama u Karlovačkoj gimnaziji”. *Zbornik Matice srpske za klasične studije 1*, 1998: 5–33]

- Mitropan, Petar. „Obrada književnog teksta na ruskom jeziku u starijim razredima”. *Savremena škola*, XIV (3–4), 1959: 169–173.
- Raičević, Vučina. „Funkcija i zadaci obrade lektire u nastavi ruskog jezika u gimnaziji”. *Strani jezici* VI (1–2), 1977: 85–89.
- Trnavac, Nedeljko, Jovan Đorđević. *Pedagogija*. Beograd: Naučna KMD, 2017.

Извори

- Годишњи програми Карловачке гимназије (за период 1990–2020)
[Godišnji programi Karlovačke gimnazije (za period 1990–2020)]
- Правилник о наставном плану и програму за обдарене ученике у филолошкој гимназији („Службени гласник Републике Србије – Просветни гласник”, XLVI/24)
[Pravilnik o nastavnom planu i programu za obdarene učenike u filološkoj gimnaziji („Službeni glasnik Republike Srbije – Prosvetni glasnik”, XLVI/24)]
- Правилник о наставном плану и програму за обдарене ученике у Филолошкој гимназији („Службени гласник Републике Србије – Просветни гласник”, LXVI/1)
[Pravilnik o nastavnom planu i programu za obdarene učenike u Filološkoj gimnaziji („Službeni glasnik Republike Srbije – Prosvetni glasnik“, LXVI/1)]
- Свеска стручног Актива за руски језик Филолошке гимназије (за период 1990–2020)
[Sveska stručnog Aktiva za ruski jezik Filološke gimnazije (za period 1990–2020)]

Мила Матич

ОБУЧЕНИЕ РУССКОЙ ЛИТЕРАТУРЕ В РУССКИХ КЛАССАХ ФИЛОЛОГИЧЕСКИХ ГИМНАЗИЙ

Резюме

В статье впервые представлен процесс преподавания русской литературы в русских классах специализированных филологических гимназий. Мы проанализировали два документа и отметили изменения в преподавании русской литературы за двадцать лет. Одновременно, в статье показаны произведения, которые учащиеся читают на русском языке в этих школах. Особую часть мы посвятили результатам интервью с учителями об учебной программе и использовании учебных материалов в преподавании. В итоге предлагаются пути решения выявленных проблем и укрепление предмета «Русский язык».

Ключевые слова: русская литература, Карловацкая гимназия, Филологическая гимназия, русский язык как первый иностранный, талантливые ученики.